

Під пізнавальними текстами ми розуміємо сукупність навчальних, наукових, науково-популярних та інформаційних текстів — від параграфа в підручнику до інструкції щодо користування порохотягом. Учні зможуть такі тексти:

- розуміти;
- аналізувати;
- порівнювати;
- видозмінювати;
- генерувати (створювати тексти відповідно до мети і завдань).

Пропоновані тексти дають змогу організувати як індивідуальну роботу, роботу в групах чи парах, так і фронтальну роботу з усім класом. При цьому форми роботи можуть бути найрізноманітніші. Наприклад, учень/учениця читає текст мовчки, а потім переказує його, інші діти, не читаючи текст, намагаються відповісти на запитання до нього. Якщо їм це не вдається, оповідач/оповідачка доповнює або змінює свою розповідь.

Важливо знайти і процитувати слова, які містять потрібну інформацію для відповіді на запитання.

Інший варіант: учень/учениця запам'ятовує запитання, а потім читає текст і дає відповіді на них.

Ми звернулися до учителів, і кожний із них запропонував різні варіанти роботи з нашим посібником, які допомагають досягнути потрібної мети.

Наші тексти дають змогу відстежувати причинно-наслідкові зв'язки і готувати дитину до розуміння механізмів, які існують в екології, економіці, праві, історії, техніці, і завдяки цьому закласти основу для подальшого розвитку у різних напрямках.

Посібник буде корисним як досвідченим педагогам, так і батькам, які зацікавлені у зростанні свідомості і креативності дитини.

ПАВУЧОК, ЯКИЙ НЕ ЗНАВ, ЩО ТАКЕ ОСІНЬ

У лісі, неподалік болота, жив собі молоденький Павучок. Виплів він ловецькі сіті на гілочках куща і ловив ними мушок та комарів. Комарі собі ловляться, а Павучок сидить і прислухається до того, про що розмовляють тварини.

Коли це чує він, як одна Ластівочка повідає іншій:

— Ось і осінь уже скоро... Час нам з тобою до вирію линути!

— А що таке осінь? — запитав Павучок.

— Осінь — це така пора, коли всі мушки кудись щезають, і ми летимо далеко-далеко, — сказала Ластівка.

— Не може бути, — не повірив Павучок, — он скільки мушок навколо. Не можуть вони щезнути!

— Обов'язково щезнуть, — мовила Ластівка, — бо стане холодно.

— А як же я? — злякався Павучок. — Кого ж я ловитиму?

— Проживеш яюсь. Як і всі павуки. Коли ми з вирію повертаємося, то завжди зустрічаємо павуків.

— Я не хочу жити яюсь. Я хочу жити там, де є мушки. І взагалі, чому б мені з вами не полетіти?

— Ква-а-а! Ква-а-а! — засміялася Жабка. — Теж мені птах знайшовся! Летіти він хоче! Крила собі надбаєш, тоді і літай!

— Все одно полечу! — сказав Павучок, хоча в його голосі бриніла якась невпевненість.

Відтоді Павучок геть утратив спокій. Все думав, як би то йому крила добути й до вирію полинати. От тільки де ж їх узяти? Сидить він яюсь, думає собі, раптом чує — аж вітерець його павутину підняв і догори несе.

— Еге, — думає Павучок, — та мої сіті — це справжній летючий килим! Тільки ж вони заплутатися можуть, і тоді я впаду. А якщо не сіті, а одну довгу нитку-павутинку зробити? Розправити її за вітром й відпустити — нехай везе мене!

Випустив Павучок довгу нитку-павутинку, дочекався пориву вітру і полетів. Останнє, що побачив, — витріщені від подиву очі Жабки.

Вітер підняв павутинку високо над болотом і легенько поніс через ліси і поля, понад широкою рікою, а тоді знову через ліс... Павучок летів і радів своїй вигадці.

Але раптом вітер стих і павутинка почала опускатися. Та ще й так невдало — посеред міста, саме між будинками! Зачепилася вона за якийсь виступ на даху. І все. Скінчився політ!..

Висить Павучок на своїй нитці-павутинці і плаче:

— Ой-йой-йой! Куди ж це мене занесло? Пропаду я тут навіки!..

— Навпаки, — каже йому Горобець, — у місті тільки і життя! Коло людей стільки всяких тварин їжу собі знаходять!

— А тобі хіба не потрібно до вирію летіти? — запитав Павучок.

— Навіщо? — здивувався Горобець. — Мені в місті за будь-якої погоди і тепло, і ситно. І ти тут не пропадеш. Залізь до тепленької щілинки, відпочинь, поспи, а тоді і сам зрозумієш, що тобі далі в житті робити.

А Павучкові і справді до болю спати хотілося... Заліз він у щілинку, як Горобець порадив, і заснув солодким сном.

Прокинувся, дивиться — аж усе довкола перемінилося! Коли засинав, вітер зривав останнє листя з дерев, а тепер вони були вкриті молоденькими зеленими листочками. Трава на землі свіжа, соковита, а сонечко таке тепле і лагідне-лагідне...

— Що ж це з природою трапилось? — здивувався Павучок.
— Весна настала! — сміється Горобець. — Ти всю зиму проспав. Ось, бачиш, і мушки вже літають.
— Мушки? Отже, час мені на полювання, — зрадів Павучок і почав плести свої сітки.

- 1 Чому Павучок хотів до вирію линути?
- 2 Чому він злякався зими?

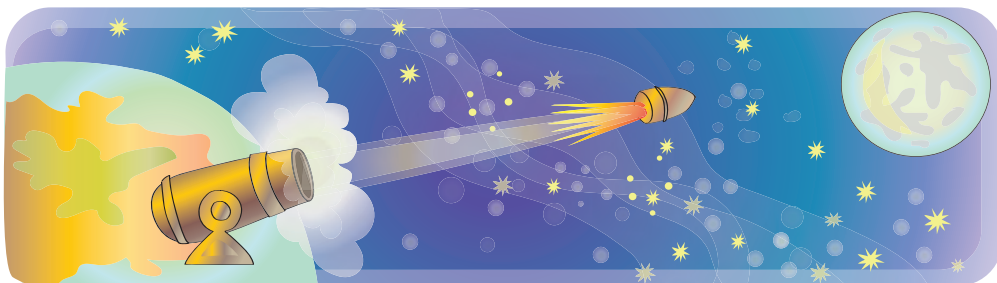
ІЗ ГАРМАТИ НА МІСЯЦЬ

Письменник Жюль Верн сто років тому написав роман «Із гармати на Місяць». Читачі сприймали його як фантастику.

Зараз учені й інженери вже можуть побудувати таку гармату. Але не будують.

Навіть дитина може уявити, які руйнації спричинить снаряд, що вилетить із такої гармати. Але, виявляється, і всередині ядра буде не краще! До того ж більшість нещастя трапиться навіть не в момент падіння на Місяць, а ще під час розгону снаряда у стволі гармати.

Звісно, можна якимось чином розігнати його у гарматному стволі плавно й акуратно, аби не завдати шкоди космонавтам. Але тоді ця гармата має бути дуже довгою, завдовжки кілька кілометрів. Таке громаддя коштуватиме величезних грошей, політ на ракеті обійдеться набагато дешевше.

- 1 Коли політ на Місяць був фантастикою?
- 2 Чому не будують гармату для польоту на Місяць?
 - Це надто дорого.
 - Це небезпечно для космонавтів.

НЕСПОДІВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Гарна риба водиться у Грайливому струмку. Шкода тільки, що мало її.

— Нумо перегородимо Грайливий струмок греблею, — запропонував гномик Клопотунчик. — Коли води буде багато, то й риби стане більше.

Сказали — зробили. Протягом цілого тижня усі гномики дружно будували греблю. Вона вийшла великою і міцною. Й утворилося озеро, та таке величезне, що наповнювалося водою зі струмка аж півроку.

— Гарне озеро! — раділи гномики. — Хочеш — купайся, хочеш — рибу лови!

— Ну, риби поки що в ньому небагато, — буркотів Буркотун.

— Нічого, — відмахувався Клопотунчик. — За рік риби буде так багато, що не знатимем, куди її подіти.

Настало літо. Стояча вода озера заросла водоростями, де привільно пустували тисячі жабок. А риба? Риба пішла до Грайливого струмка. Її стало навіть менше, ніж було раніше.

— Ось бачите? А я вам що казав? — гарячкував Буркотун. — Нам треба зламати греблю. Це через неї уся риба зникла!

— Шкода... — зітхнув Клопотунчик. — З озера так зручно городи поливати. Давайте підемо до Ученого гномика і запитаємо, чому риби наше озеро не сподобалося.

— Справа у тому, — пояснив він друзям, — що риба живе як у стоячій воді, так і у проточній. Але у різній воді живе різна риба. Думаю, нам варто запустити у наше озеро ту рибу, якій подобається жити у стоячій воді, і все буде гаразд.

Через три дні Учений гномик приїхав на вантажівці. У кузові стояли бочки із мальками — риб'ячими дітками.

За рік озеро знову змінилося. Водоростей у ньому поменшало, а вечорами то тут, то там сплескувалась риба. Як і обіцяв Клопотунчик, риби стало безліч.

Тільки Буркотун продовжував буркотіти:

— Усе-таки раніше риба була смачнішою.

І багато хто з ним погоджувався.

- 1 Чому перетворення струмка на озеро не дало бажаних результатів?
- 2 Як називають діток риби?

ЛИЦАРІ

Лицарі — це, перш за все, озброєні вершники. У середні віки вони були однією із найсильніших бойових одиниць. Оскільки екіпірування та бойовий кінь коштували дуже дорого (за ці гроші можна було купити ціле село!), лицарями найчастіше ставали заможні люди. Юнаків навчали військовому ремеслу з раннього дитинства, аби вони виростили сильними та спритними.

